

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2024 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Jolanta Czajka-Bałon

Protokolant: st.prot. Magdalena Grzybowska

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2024 r. w Pile

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. W. i M. W.**

przeciwko **(...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

- ustala, że umowa kredytu mieszkaniowego (...) hipoteczny nr (...), zawarta 25 marca 2005 r. między powodami J. W. i M. W., a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W., jest nieważna;
- zasądza od pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej na rzecz powodów J. W. i M. W. łącznie kwotę 142 170,05 (sto czterdzieści dwa tysiące sto siedemdziesiąt złotych i 05/100) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 listopada 2022 r. do dnia zapłaty;
- kosztami procesu obciąża pozwanego i z tego tytułu zasądza od niego na rzecz powodów jako zwrot kosztów procesu kwotę 6 697,88 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty.

Jolanta Czajka-Bałon

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 15 lutego 2024 roku

Powodowie M. W. i J. W. w pozwie z dnia 25 listopada 2022 roku (data nadania w urzędzie pocztowym) przeciwko pozwanemu (...) Bankowi (...) S.A. z siedzibą w W. wnieśli o:

- ustalenie, że umowa kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 25 marca 2005 roku pomiędzy stronami jest nieważna;
- zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 142.170,05 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia dokonanego przez powodów na rzecz pozwanego za okres od dnia zawarcia umowy do dnia 31 października 2022 roku, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego łącznie na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powodowie podali, że jako konsumenci zawarli z pozwanym umowę o kredyt hipoteczny. Umowa została zawarta przy wykorzystaniu stosowanego przez pozwanego wzorca umownego. Oferta kredytu przedstawiona została jedynie w świetle potencjalnych korzyści, związanych z niższą przewidywaną wysokością raty miesięcznej w stosunku do rat kredytów pozbawionych odniesienia do walut obcych oraz niską marżą. Pozwany zaniechał w toku prezentowania oferty przedstawienia jakichkolwiek symulacji obrazujących możliwe niekorzystne zmiany wysokości rat miesięcznych, w tym w szczególności nie przedstawił przeliczenia wysokości rat oraz należnego do spłaty kapitału kredytu w przypadku osiągnięcia przez kurs waluty obcej maksymalnych, notowanych historycznie poziomów.

Żadne z postanowień umowy, oprócz wysokości udzielonego kredytu w CHF nie podlegały indywidualnym negocjacjom i uzgodnieniom. Powodowie nie mieli zatem żadnego wpływu na zapisy zawarte w umowie i załącznikach. Nadto, przed zawarciem umowy nie zostali właściwie poinformowani o ryzyku związanym z kredytem denominowanym i jego wpływie na wysokość salda i kosztów kredytu, a pracownik banku wskazywał na stabilność CHF.

W dalszej części uzasadnienia powodowie przytoczyli szeroką argumentację dla wykazania swojego interesu prawnego w żądaniu ustalenia, a nadto na poparcie zarzutów nieważności umowy kredytu z powodu sprzeczności z prawem i zasadami współżycia społecznego oraz abuzywności jej postanowień.

Podnieśli, że nieważnością dotknięta jest cała umowa kredytu. Powołując się na abuzywność postanowień umowy wskazali, że jej konsekwencją jest ich bezskuteczność względem nich. (k.3-53).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powodów solidarnie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zwrotu opłaty skarbowej od złożonego pełnomocnictwa. W szerokiej argumentacji krytycznie odniósł się do stanowiska powodów co do nieważności umowy i abuzywności jej postanowień (k. 60-145).

Na rozprawie w dniu 28 listopada 2023 roku powodowie zostali poinformowani, że umowa kredytu zawiera postanowienia niedozwolone, których konsekwencją jest jej nieważność, a następnie zostali pouczeni, jakie to może nieść dla nich negatywne konsekwencje. Powodowie sprzeciwili się utrzymaniu klauzul abuzywnych i zaakceptowali konsekwencje nieważności umowy (płyta na k. 185; nagranie od 00:43:29 do 00:47:01).

Do końca postępowania strony wносиły i wywodziły jak dotychczas.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie M. W. i J. W. tworzą związek małżeński, w którym obowiązuje ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej.

W 2005 roku powodowie zakupili nieruchomość gruntową – działkę budowlaną nr (...), położoną w T. przy ul. (...). Na ten cel zaciągnęli kredyt w (...) Banku (...) S.A., który udzielono im w walucie obcej – frankach szwajcarskich. Kwota pożyczki wynosiła 25.000 zł. Po zakupie ziemi, M. i J. W. potrzebowali środków finansowych na budowę domu. Na zrealizowanie tego celu częściowo małżonkowie posiadali oszczędności, jednak potrzebna była im jeszcze kwota w wysokości 110.000 zł. Wówczas powódka pracowała jako sprzątaczką, powód zaś zatrudniony był w (...) w T. na stanowisku operatora oczyszczalni. Powodowie poszukiwali banku, który udzieli im kredytu. M. i J. W., by zapytać o ofertę kredytową, udali się do pozwanego. Podczas spotkania oznajmiono im, że zdolność kredytowa w kredytach frankowych jest wyższa, aniżeli w złotówkowych, ze względu na niższą ratę, w związku z czym zaproponowano im kredyt frankowy. Poinformowano ich, że kredyt będzie udzielony w CHF i taki zapis widniał będzie w umowie, a wypłata nastąpi w złotych, ale nie podano według jakiego kursu.

Powodom udzielono informacji, że z kredytem tym wiąże się ryzyko kursowe, jednak zapewniano, że frank szwajcarski jest stabilną walutą, a wahania kursu mogą być niewielkie. Pracownik banku nie przedstawił powodom żadnej symulacji jak kształtował się frank przed zawarciem umowy i jaka będzie ich sytuacja gdy jego kurs wzrośnie.

Powodowie zdecydowali się na zaproponowany im kredyt denominowany do franka szwajcarskiego i złożyli wniosek kredytowy. Podali w nim, że wnioskuje o 100.000 zł kredytu na 30 lat w walucie CHF na budowę domu. Wskazali też numer swego rachunku u pozwanego. We wniosku odnotowano, że wnioskowana kwota kredytu stanowi 38.680 CHF.

M. i J. W. uzyskali pozytywną decyzję kredytową, w związku z czym w dniu 25 marca 2005 roku doszło do podpisania przez nich i przedstawicieli pozwanego umowy kredytu (...) hipoteczny nr (...).

Przed podpisaniem umowy powodowie jej nie czytali, a jedynie przejrzeni. Postanowienia w niej zawarte nie były z nimi omawiane. Umowa została sporządzona przy wykorzystaniu stosowanego przez Bank wzoru, którego zapisy nie podlegały negocjacom. Powodowie nie negocjowali kursu, po którym nastąpi wypłata kredytu i nie był im on znany.

/dowody: umowa kredytu (k. 24-31), wniosek kredytowy (k. 95-97v.), zeznania świadka E. F. (k. 173-174v.), przesłuchanie powódki (k.149v.-150 w zw. z k. 183-183v.), przesłuchanie powoda (k.150 w zw. z k. 183v.-184v.)/

Umowa kredytu i załączniki do niej zawierały m.in. następujące postanowienia:

Ileć w umowie użyto jednego z poniższych określeń oznacza ono odpowiednio: (...) 7) stawka referencyjna - wartość stawki referencyjnej, w zależności od wybranej waluty: a) LIBOR dla franka szwajcarskiego (CHF) dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M) - dotyczy kredytów udzielanych w CHF, (...) 8) aktualna Tabela kursów - Tabelę kursów (...) SA obowiązującą w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych.

Na warunkach określonych w umowie (...) SA zobowiązuje się postawić do dyspozycji Kredytobiorcy kredyt w kwocie 38.680,00 CHF na budowę domu mieszkalnego, z przeznaczeniem na budowę. (§ 2 ust. 1).

Wypłata kredytu będzie dokonana w transzach w formie przelewu na wskazany rachunek - zgodnie z pisemną dyspozycją Kredytobiorcy (...) (§ 5 ust. 1). Całkowita wypłata kredytu nastąpi do dnia 01-02-2008 (§ 5 ust. 2). Kredyt może być wypłacany: 1) w walucie wymiennej - na finansowanie zobowiązań za granicą i w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, 2) w walucie polskiej - na finansowanie zobowiązań w kraju. (§ 5 ust. 3). W przypadku, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, stosuje się kurs kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego (§ 5 ust. 4).

(...) SA pobiera odsetki od kredytu w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej, w stosunku rocznym, której wysokość jest ustalana w dniu rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, jako suma stawki referencyjnej i stałej marży (...) (§ 6 ust. 1).

Po okresie karencji Kredytobiorca będzie spłacał zadłużenie z tytułu kredytu i odsetek do dnia 01.03.2035 r., w ratach annuitetowych (§ 12 ust. 4).

Spłata zadłużenia Kredytobiorcy z tytułu kredytu i odsetek następuje w drodze potrącania przez (...) SA swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowego kredytobiorcy nr (...). (§ 13 ust. 1). Kredytobiorca wyraża zgodę na potrącenia, o których mowa w ust. 1 (§ 13 ust. 2). Potrącanie środków z rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowego w walucie polskiej następuje w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, według obowiązującego w (...) SA w dniu wymagalności kursu sprzedaży dla dewiz (aktualna Tabela kursów) (§ 13 ust. 7).

Kredytobiorcy odpowiadają solidarnie za zadłużenia wynikające z umowy (§ 31).

/dowód: umowa kredytu (k. 24-31)/

Wskazany w § 13 ust. 1 umowy rachunek do spłaty kredytu jest prowadzonym przez pozwanego rachunkiem oszczędnościowo - rozliczeniowym powodów, który podali we wniosku kredytowym.

W dniu 6 października 2005 roku powodowie i pozwany zawarli aneks numer (...) do łączącej strony umowy kredytu. Na jego mocy kwota kredytu została zwiększona o 4.080,00 CHF, czyli do 42.760,00 CHF.

/dowód: umowa kredytu (k.24-21), aneks nr (...) z dnia 06.10.2005 r. (k.32-33)/

Kredyt w kwocie 42.760,00 CHF został powodom udostępniony w ten sposób, że:

- w dniu 21 kwietnia 2005 roku rachunek obsługi kredytu prowadzony w walucie CHF został zasilony przez bank kwotą 4.909,18 CHF, która to kwota została przelana na rachunek złotówkowy należący do kredytobiorców i po przewalutowaniu na PLN zaksięgowana na tym rachunku jako kwota: 13.000,00 PLN (równowartość kwoty 4.909,18 CHF przeliczona po kursie 2,6481);

- w tym samym dniu rachunek obsługi kredytu prowadzony w CHF został zasilony przez bank kwotą 464,16 CHF, która po przeliczeniu na PLN – została pobrana tytułem prowizji za udzielenie kredytu;

- w dniu 28 kwietnia 2005 roku rachunek obsługi kredytu prowadzony w walucie CHF został zasilony przez bank kwotą 7.044,08 CHF, która to kwota została przelana na rachunek złotówkowy należący do kredytobiorców i po przewalutowaniu na PLN zaksięgowana na tym rachunku jako kwota: 19.000,00 PLN (równowartość kwoty 7.044,08 CHF przeliczona po kursie 2,6973);

- w dniu 25 maja 2005 roku rachunek obsługi kredytu prowadzony w walucie CHF został zasilony przez bank kwotą 10.588,00 CHF, która to kwota została przelana na rachunek złotówkowy należący do kredytobiorców i po przewalutowaniu na PLN zaksięgowana na tym rachunku jako kwota: 28.0010,02 PLN (równowartość kwoty 10.588,00 CHF przeliczona po kursie 2,6446);

- w dniu 18 sierpnia 2005 roku rachunek obsługi kredytu prowadzony w walucie CHF został zasilony przez bank kwotą 16.138,74 CHF, która to kwota została przelana na rachunek złotówkowy należący do kredytobiorców i po przewalutowaniu na PLN zaksięgowana na tym rachunku jako kwota: 41.019,84 PLN (równowartość kwoty 16.138,74 CHF przeliczona po kursie 2,5417);

- w dniu 2 listopada 2005 roku rachunek obsługi kredytu prowadzony w walucie CHF został zasilony przez bank kwotą 4.080,00 CHF, która to kwota została przelana na rachunek złotówkowy należący do kredytobiorców i po przewalutowaniu na PLN zaksięgowana na tym rachunku jako kwota: 10.293,43 PLN (równowartość kwoty 4.080,00 CHF przeliczona po kursie 2,5229);

(dowód: dyspozycje wypłaty, k. 97-102, zaświadczenie pozwanego, k. 34-44)

Pismem z dnia 24 października 2022 roku powodowie, za pośrednictwem swojego pełnomocnika r.pr. I. N., skierowali do pozwanego reklamację, w której podnieśli, że umowa kredytu zawiera klauzule abuzywne skutkujące nieważnością umowy. Jednocześnie wezwali pozwanego do. Pismo to odebrane zostało przez pozwanego w dniu 27 października 2022 roku.

W odpowiedzi Bank wskazał, iż nie widzi podstaw do uwzględnienia roszczeń powodów, bowiem stoi na stanowisku, iż stosowane przez niego postanowienia nie pozostają w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego i naturą umowy kredytu.

/dowody: reklamacja powodów z dnia 24.10.2022 r. (k.45-47) potwierdzenie nadania (k.48), potwierdzenie odbioru (k.49), pismo pozwanego (k. 50-52)/

Powodowie nadal pozostają w związku małżeńskim, a od chwili jego zawarcia pozostają w ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej. Kredyt zaciągnęli do majątku wspólnego i spłacają go z tego majątku. M. i J. W. zamieszkali w domu, który zbudowali dzięki kredytowi i zaspokajają w nim swoje potrzeby mieszkaniowe do chwili obecnej.

/dowód: przesłuchanie powodów (k.149v.-150 w zw. z k. 183-183v., k.150 w zw. z k. 183v.-184v.)/

Podstawą dla powyższych ustaleń była następująca ocena zgromadzonego materiału:

Niektóre fakty zostały przez strony przyznane wprost albo pośrednio i te Sąd przyjął bez dowodów (art. 229 k.p.c. i 230 k.p.c.).

Część ustaleń Sąd poczynił w oparciu o dokumenty prywatne, które zostały złożone przez pozwanego w kserokopiach. Złożenie tych kserokopii stanowiło w istocie zgłoszenie twierdzeń o istnieniu dokumentów o wynikającej z kopii formie i treści. Niedoniesienie się strony powodowej do kserokopii złożonej przez pozwanego stanowiło nie wypowiedzenie się co do jego twierdzeń o istnieniu dokumentów o wynikającej z kopii formie i treści, które pozwalało uznać je za przyznane, gdyż pozostawały w zgodzie z wynikami rozprawy (art. 230 k.p.c.). Dawało to możliwość przeprowadzenia dowodów z dokumentów, których istnienie, treść i forma zostały przyjęte bez dowodów, tak jakby zostały one złożone w oryginałach.

Dokumenty prywatne, na podstawie których Sąd dokonał ustaleń, nie budziły wątpliwości co do swojej prawdziwości, jak też nie były przez strony podważane pod jakimkolwiek względem. Dlatego Sąd uznał je za w pełni godne zaufania. Pozostałe dokumenty nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zeznania świadka E. F. miały niewielkie znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie pamiętała ona powodów oraz okoliczności podpisania z nimi umowy kredytowej. Zeznania, dotyczące stosowanych u pozwanego procedur, nie miały wartości, gdyż nie mogły stanowić wiarygodnego potwierdzenia tego, że to, co świadek zapamiętała z tych procedur (zmiennych w czasie) obowiązywało także w czasie rozmów z powodami. Zeznania świadka w części, w jakiej dotyczyły wyjaśnień, jakich standardowo udzielała klientom Banku, odnośnie do kredytów denominowanych, były nieprzydatne, gdyż nie mogły stanowić wiarygodnego potwierdzenia, że tak było również w przypadku powodów. Sama świadek zresztą przyznała, że z uwagi na upływ czasu nie pamięta szczegółów umów kredytów hipotecznych. Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał zeznania świadka za wiarygodne tylko w zakresie przekazania powodom tych informacji, których otrzymanie oni potwierdzili. Zeznania te stanowiły również wiarygodne potwierdzenie, że wzór umowy i kurs franka szwajcarskiego do wypłaty kredytu nie podlegały negocjacom. W tej części zeznania te były zgodne z zeznaniami powodów i nie budziły wątpliwości.

W niniejszej sprawie, z oczywistych względów, znaczenie dla jej rozstrzygnięcia mogły mieć jedynie zeznania powodów i dlatego Sąd dowód z przesłuchania stron ograniczył tylko do nich. Strony są osobami najbardziej zainteresowanymi wynikiem sprawy, skutkiem czego dowód z ich zeznań jest bardzo niepewnym źródłem poznania prawdy. Ponadto w chwili składania przez powodów zeznań minęło ponad kilkanaście lat od zawarcia umowy kredytu, co nie mogło nie mieć negatywnego wpływu na ich pamięć i to niezależnie od tego, że okoliczności zawarcia umów, jako dotyczące bardzo istotnej dla nich kwestii życiowej, mogły się im mocno wryć w pamięć. Przemawiało to za podejściem do tych zeznań z ograniczonym zaufaniem. Taka ich ostrożna ocena prowadziła do wniosku, że są wiarygodne. W sposobie składania sprawiały wrażenie spontanicznych i szczerych. Powodowie szczerze przyznawali, że wielu okoliczności nie pamiętają. Niska szczegółowość ich zeznań była adekwatna do czasu, jaki upłynął od opisywanych wydarzeń. Jednocześnie w swojej treści zeznania te nie zawierały nielogiczności, a także pozostawały w zgodzie z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego a przede wszystkim nie były sprzeczne z żadnymi wiarygodnymi dowodami.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt. 2 i 5 k.p.c. pominął dowodów z opinii biegłego z dziedziny ekonomii ze specjalnością w zakresie bankowości, o którego przeprowadzenie wnioskował pozwany. W świetle okoliczności sprawy i przy uwzględnieniu żądania powodów dowód ten nie miał żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy i przyczyniłby się tylko do przedłużenia postępowania w sprawie. Podkreślić przy tym należy, że ocena ważności umowy kredytowej zawartej przez strony, jako przesłanki zasądzenia kwot dochodzonych pozwem, należy do sądu orzekającego w niniejszej sprawie; sąd nie może wyręczać się opinią biegłego. Z kolei roszczenia pieniężne dochodzone w pozwie zostały wykazane przy pomocy dokumentów wystawionych przez bank, których autentyczności powodowie nie kwestionowali. Powoływanie biegłego dla wyliczenia tych roszczeń było więc całkowicie zbędne.

Sąd zważył, co następuje:

Powodowie M. W. i J. W. w pozwie z 25 listopada 2022 roku (data nadania w urzędzie pocztowym) przeciwko pozwanemu (...) Bankowi (...) S.A. w W. domagali się ustalenia, że umowa kredytu mieszkaniowego (...) hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 25 marca 2005 roku pomiędzy stronami jest nieważna oraz zasądzenie od pozwanego łącznie na ich rzecz kwoty 142.170,05 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia dokonanego przez powodów na rzecz pozwanego za okres od dnia zawarcia umowy do dnia 31 października 2022 roku, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jest to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych powoda i występuje wówczas, gdy z jego strony istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej, np. gdy powstała sytuacja grożąca naruszeniem prawa lub stosunku prawnego albo pozbawieniem go ochrony prawnej albo też zaistniała wątpliwość co do jego istnienia, a jednocześnie nie ma innych środków ochrony prawnej lub są one nieadekwatne do istniejącej obiektywnie potrzeby tej ochrony. Jak podkreśla się w orzecznictwie, ocena istnienia interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa wytoczonego w oparciu o art. 189 k.p.c., a jednym z tych kryteriów jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda obecnie i w przyszłości. O występowaniu interesu prawnego w uzyskaniu wyroku ustalającego świadczy możliwość stanowczego zakończenia tym wyrokiem sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Natomiast przeciwko istnieniu interesu prawnego przemawia możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. z wielu wyroki Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r., IV CKN 769/00, OSNC 2003/1/13, z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, z 29 marca 2012 r. I CSK 325/11, z 15 maja 2013 r. III CSK 254/12, z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ.).

Między stronami powstał spór co do ważności zawartej przez nie umowy kredytu. Na dzień wniesienia pozwu umowa była przez powodów jeszcze wykonywana i według jej treści miała być wykonywana do marca 2035 roku.

Przechodząc do oceny ważności umowy, w pierwszej kolejności należy wskazać, że przedmiotowa umowa kredytu miała charakter umowy kredytu denominowanego do waluty obcej. Tego rodzaju umowa wykształciła się w obrocie jako podtyp umowy kredytu. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu zostaje wyrażona w walucie obcej i poddana oprocentowaniu właściwemu dla tej waluty, ale jest wypłacana kredytobiorcy w złotych po przeliczeniu według zasad przewidzianych w umowie; raty kredytu również są wyrażone w walucie, ale są spłacane w złotych według kursu ustalanego na zasadach przewidzianych w umowie.

Zastosowanie konstrukcji denominacji kredytu do waluty obcej nie narusza istoty umowy kredytu wyrażonej w art. 69 ust. 1 prawa bankowego, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, z 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14, z 18 maja 2016 r., V CSK 88/16, nie publ.). Jednak w okolicznościach sprawy nie przesądzało to o ważności przedmiotowej umowy kredytu.

Stosownie do art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Jak z tego wynika, artykuł 353¹ k.c., wyrażający zasadę wolności (swobody) umów, wyznacza trzy granice tej wolności, którymi są: natura stosunku, ustawa i zasady współżycia społecznego. Natura umowy gospodarczej i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotę umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymogiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści (por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992/1/1). Osiągnięcie

przez strony porozumienia co do wszystkich ważnych dla nich kwestii decydujących o kształcie ich zobowiązań jest więc istotą umowy, a nieuzasadniona możliwość jednostronnego i swobodnego kształtowania przez jedną stronę zobowiązania własnego i drugiej strony, tej istoty podważeniem.

Sprzeczne z naturą umowy dwustronnie zobowiązującej zawieranej w obrocie gospodarczym, jest także jej ukształtowanie, że jedna strona ma nieuzasadnioną swobodę w określeniu zobowiązania zarówno swojego, jak i drugiej strony. Dlatego, przyznanie jednej stronie umowy takiego prawa musi być uzasadnione i mieć jasne granice, wynikające z tego uzasadnienia. W przypadku umowy długoterminowego kredytu, sprzeczne z jej naturą są takie postanowienia, które pozwalają bankowi na jednostronne i dowolne określanie rozmiaru własnego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy do spłaty kredytu.

W przypadku umowy kredytu denominowanego do waluty obcej, jako równoznaczne z postanowieniami wprost pozwalającymi bankowi na samodzielne określenie zobowiązania własnego - w zakresie wypłaty kredytu i zobowiązania konsumenta - w zakresie spłaty kredytu, należy ocenić takie, które przyznają mu prawo do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty w dniu wypłaty kredytu i w dniach płatności rat. Faktyczny rozmiar zobowiązania banku do wypłaty kwoty kredytu wyznacza bowiem nie tyle wysokość kwoty kredytu w walucie, co jej równowartość w złotych. Podobnie, faktyczny rozmiar zobowiązania kredytobiorcy do zwrotu kwoty kredytu wyznacza nie wysokość rat kredytu w walucie, ale ich równowartość w złotych. Zatem przyznanie bankowi w umowie kredytu denominowanego prawa do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty w dniu (dniach) jego wypłaty i w dniu płatności rat prowadzi do jednostronnego i swobodnego ustalenia przez ten bank, zarówno kwoty kredytu podlegającej wypłacie, jak i wysokości świadczeń stanowiących realizację zobowiązania kredytobiorcy do zwrotu kapitału z oprocentowaniem, czyli głównych elementów wyznaczających zakres zobowiązań stron umowy. Takie postanowienia stanowią przekroczenie granic swobody stron w kształtowaniu umowy kredytu denominowanego do waluty obcej.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że jeśli w świetle treści umowy długoterminowego kredytu denominowanego do waluty obcej żadne szczególne okoliczności nie uzasadniają prawa banku do swobodnego określenia kursu waluty dla celów wypłaty kwoty (transz) kredytu i spłaty jego rat, aby umowa ta została ukształtowana w zgodzie z naturą stosunku prawnego, jaki ma kreować, musi przewidywać taki sposób ustalenia kursu waluty dla celu wypłaty kredytu i określenia wysokości rat, który nie będzie miał cech jednostronności i dowolności, a więc będzie niezależny od decyzji banku i obiektywnie weryfikowalny. Przedmiotowa umowa kredytu nie spełnia tych warunków.

Ani sama umowa kredytu łącząca strony, ani regulamin nie definiowały bliżej, czym są kursy kupna i sprzedaży obowiązujące w Banku, w jaki sposób są ustalane i ujawniane kredytobiorcy. Zatem umowa w żaden sposób nie ograniczała swobody Banku w określaniu kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego na potrzeby umowy. Mógł on nawet wyznaczać dowolny kurs tylko dla umów kredytu denominowanego lub niektórych z nich (np. z określonego roku lub dla określonego przedziału kwotowego). Oznacza to, że w świetle umowy Bank miał pełną swobodę w określeniu wysokości kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu oraz rat kredytu z waluty na złote. Jedyne realne ograniczenia tej swobody wynikały z jego funkcjonowania w określonym otoczeniu rynkowym, jednak te są dla oceny zgodności umowy z prawem irrelevantne. Jednocześnie z treści umowy nie wynikało żadne uzasadnienie dla przyjęcia takiego rozwiązania. Dodać można, że również w toku procesu pozwany żadnego przekonującego uzasadnienia w tym przedmiocie nie przedstawił.

Podsumowując, postanowienia przedmiotowej umowy pozostawiały Bankowi pełną i nieuzasadnioną swobodę w jednostronnym określeniu kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu z waluty kredytu na złote. Tym samym postanowienia te dawały Bankowi nieuzasadnioną swobodę w jednostronnym określaniu rzeczywistego rozmiaru zobowiązania własnego w zakresie wypłaty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy w zakresie spłaty rat kredytu. To zaś sprawiało, że treść ukształtowanego w ten sposób stosunku prawnego kredytu była sprzeczna z właściwością (naturą) tego stosunku, co powodowało, że umowa była sprzeczna z prawem w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., a zatem była bezwzględnie nieważna (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, OSNC 2011/9/95).

Z tych przyczyn klauzule denominacyjną i tabel kursowych Sąd uznał za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 k.c.

Art. 385¹ § 1 k.c. wprowadza sankcję niezwiązania konsumenta niedozwolonymi postanowieniami umownymi. W okolicznościach sprawy prowadziło to do nieważności przedmiotowej umowy kredytowej.

Brak związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym oznacza, że nie wywołuje ono żadnych skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu. Konsument może następnie udzielić świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną albo podjąć decyzję przeciwną (odmówić zgody), co spowoduje trwałą bezskuteczność (nieważność) niedozwolonego postanowienia. Jeżeli umowa bez klauzuli abuzywnej nie może wiązać stron, dzieli los klauzuli. W sytuacji, w której klauzula abuzywna stała się definitywnie bezskuteczna (nieważna) wskutek odmowy jej potwierdzenia przez konsumenta, o obowiązywaniu umowy decyduje to, czy weszła w jej miejsce jakaś regulacja zastępcza. To zaś zależy od tego, czy całkowita i trwała bezskuteczność (nieważność) umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, czemu może on wiążąco zaprzeczyć, sprzeciwiając się utrzymaniu umowy (por. uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56 i powołane tam orzecznictwo (...)).

Funkcjonowanie umowy kredytu bez postanowień uznanych za niedozwolone (abuzywne) nie było możliwe.

Klauzula denominacyjna decydowała o istocie przedmiotowych umów. Jej eliminacja była niemożliwa bez zmiany ich charakteru. Usunięcie klauzuli denominacyjnej doprowadziłoby do zaniknięcia ryzyka kursowego, które bezpośrednio wynika z denominacji kredytu do waluty (por. wyrok (...) z 14 marca 2019 r., C-118/17, Z. D. v. E. Bank H. Z., pkt 48 i 52). Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego tak dla umowy kredytu denominowanego, jak i indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016/11/134 i z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, nie publ., z dnia 13 maja 2022 r., (...) 405/22, nie publ.).

Wyłączenie z umowy klauzuli denominacyjnej powodowałaby również niemożność spłaty kredytu w złotych, co przewidywała umowa.

W konsekwencji powyższych uwag należało uznać, że wyeliminowanie z przedmiotowej umowy kredytu niedozwolonych postanowień umownych prowadzi do jej nieważności.

Podsumowując całość dotychczasowych rozważań, Sąd uznał, że przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. z powodu sprzeczności z art. 353¹ k.c. Sąd doszedł też do przekonania, że nawet gdyby umowę uznać za ważną z punktu widzenia art. 58 k.c., to i tak do jej nieważności prowadzi wyeliminowanie z niej niedozwolonych postanowień umownych, gdyż w ten sposób zostaje ona pozbawiona elementów decydujących o istocie umowy, której zawarcie było wolą stron.

Z uwagi na powyższe, Sąd w punkcie pierwszym wyroku ustalił, że umowa kredytu mieszkaniowego (...) hipoteczny nr (...), zawarta 25 marca 2005 roku między powodami J. W. i M. W., a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W., jest nieważna.

W związku z powyższym należało rozważyć konsekwencje nieważności umowy.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Z kolei art. 410 § 1 k.c. stanowi, że powyższy przepis stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Stosownie zaś do art. 410 §

2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Świadczenie spełnione w wykonaniu nieważnej czynności prawnej jest objęte ostatnią z wymienionych w art. 410 § 2 k.c. kondycji - czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (*condictio sine causa*). W przypadku nieważności umowy kredytu kredytobiorcy i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w jej wykonaniu (por. wyżej już powołana uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21).

Z przedłożonego do akt przez powodów, a wystawionego przez pozwanego zaświadczenia wynika, że powodowie zapłacili pozwanemu w ramach wykonania umowy kredytu tytułem kapitału, odsetek, odsetek karnych i innych opłat łącznie kwotę 142.170,05 zł.

Powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego na ich rzecz łącznie powyższej kwoty, tym samym żądanie to należało uznać za uzasadnione.

Przy czym odsetki ustawowe za opóźnienie w płatności kwoty 142,170,05 zł zostały uznane, zgodnie z żądaniem powodów od dnia wniesienia pozwu, tj. od dnia 30 listopada 2022 roku.

Wobec powyższego, w punkcie drugim wyroku, Sąd zasądził od pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej na rzecz powodów J. W. i M. W. łącznie kwotę 142.170,05 zł (sto czterdzieści dwa tysiące sto siedemdziesiąt złotych 05/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 listopada 2022 r. do dnia zapłaty.

Zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawienia strony. (art. 98 § 3 k.p.c.).

W niniejszym postępowaniu powodowie ponieśli następujące koszty: opłatę od pozwu 1.000 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w łącznej kwocie 5.687,88 zł łącznie : 6.697,88 zł. Na kwotę kosztów zastępstwa procesowego składa się kwota 5.400 zł stanowiąca wynagrodzenie adwokata należne za reprezentację w sprawie zgodnie z § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r., 17 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa oraz kwota dojazdu pełnomocnika na rozprawę w dniu 28.11.2023 r. w łącznej kwocie 270,88 zł.

W związku z powyższym, Sąd w punkcie trzecim wyroku kosztami procesu obciążył pozwanego i z tego tytułu zasądził od niego na rzecz powodów jako zwrot kosztów procesu kwotę 6.697,88 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie wyższej przytoczonych przepisów prawa orzeczono jak w sentencji wyroku.

Jolanta Czajka-Bałon